

Vyhoštění krále majálesu

Allen Ginsberg a Státní bezpečnost

PETR BLAŽEK

Americký básník Allen Ginsberg poprvé přiletěl do Prahy 18. února 1965 z Kuby. Přestože se tehdy v Československu objevil zcela neplánovaně, zanechal zde velmi výraznou stopu.

Na Kubu byl americký básník pozván na měsíční pobyt jako vážený porotce literární soutěže, kterou organizovala havanská vládní nadace Casa de las Americas.¹ Jeho počáteční naivní nadšení z „ostrova svobody“, který od počátku šedesátých let přitahoval západní intelektuální levici, se rychle proměnilo v deziluzi a nakonec skončilo Ginsbergovým vyhoštěním. Básník později při rozhovorech uváděl různé důvody, proč k němu došlo. Několikrát se na veřejnosti nelichotivě vyjádřil o politice vládnoucí strany, navrhol revoluční vláde legalizaci marihuany, udržoval intimní poměr s kubánským mladíkem, hodnotil erotickou přitažlivost Che Guevary a hlasitě se zastával místních gayů, které tehdy Fidel Castro a jeho *comrades* posílali hromadně do pracovních táborů.

Jednoho rána na konci mého pobytu jsem byl ve svém hotelovém pokoji, když náhle vešli dovnitř tři mlčící vojáci v uniformách olivové barvy s jedním úředníkem. Prohlásil, že je náčelníkem přistě-

hovaleckého úřadu, že si mám sbalit zavazadla a že budu vyhoštěn prvním letadlem do Prahy, vzpomínal Ginsberg na poslední kubánské probuzení.²

VÝZKUM SOCIALISTICKÉHO VESMÍRU

Ruzyňské letiště mělo být pro Američana, který přiletěl do únorové Prahy v teniskách, původně pouze přestupním místem při návratu do vlasti, kam tehdy z důvodu blokády nelétaly přímé spoje. *A jak tam čekal na spojení Praha – New York, vzpomněl si, že má v Praze dva známé. Jednomu tedy zavolal. Ten známý si myslel, že básník telefonuje z New Yorku. Básník ho vyvedl z omylu. Potom strávil noc ve společnosti dvou pražských přátel a ráno se rozhodl, že si pražský pobyt do neurčita prodlouží, popsal okolnosti Ginsbergova přistání v Praze první známý, spisovatel Josef Škvorecký.*³

Druhým známým byl básník a překladatel Jan Zábřana, který uvedl Ginsbergovu tvorbu do českosloven-

ského prostředí. První verše z proslulé sbírky *Howl* (Kvílení) vyšly v jeho vynikajícím překladu již v roce 1959, kdy je otiskla revue *Světová literatura*.⁴

Josef Škvorecký vzal druhý den svého nečekaného hosta do sídla Československého svazu spisovatelů a pomohl mu s legalizací pobytu. Americký básník získal od svazu dvoutýdenní pracovní stipendium.⁵

Rozhodnutí Ginsberga zůstat v Československu usnadnila skutečnost, že zde měl k dispozici honoráře. Vedle peněz za básně otištěné ve *Světové literatuře* to byly především tantiémy za pořady o jeho poezii, které byly uváděny v populární Poetické vinárně Viola na Národní třídě v Praze.⁶

*Bylo to docela hodně peněz, dost na to, abych mohl na dva týdny přijmout pohostinnost svazu spisovatelů a měl ještě balík peněz na to, abych si zaplatil na další dva týdny pokoj v nejelegantnějším hotelu Ambassador, na té velké ulici (Václavské náměstí), vybavil si ještě po třiceti letech Ginsberg.*⁷

1 LASS, Andrew: Allen Ginsberg – Král majálesu. *Analogon*, 2000, č. 30, s. 37.

2 YOUNG, Allen: *Interview s Allenem Ginsbergem pro Gay Sunshine*. Votobia, Olomouc 1996, s. 112–113.

3 ŠKVORECKÝ, Josef: *Hlas z Ameriky*. Sixty-Eight Publishers Corp., Toronto 1990, s. 83.

4 Ve stejném čísle *Světové literatury* (1959/6) vyšla také rozsáhlá studie literárního kritika Igora Hájka *Americká bohéma* a ukázky z tvorby dalších amerických beatníků. Srov. bibliografii překladů Jana Zábřany, která vyšla v knize ZÁBRANA, Jan: *Potkat básníka. Eseje a úvahy*. Odeon, Praha 1989, s. 436–481.

5 MONÍK, Josef: Král majálesu. *Mladá fronta*, příloha Vikend, č. 17, 29. 4. 1990, s. 4.

6 Hlavní zásluhu na šíření Ginsbergovy poezie ve Viole, kterou z rukopisných překladů Jana Zábřany recitoval vedle jiných také Radim Vašínska, měl tehdejší programový vedoucí tohoto podniku Jiří Ostermann. Blíže MÜLLEROVÁ, Veronika: *Ostermannova Viola*. Kotnov, Tábor 2008.

7 LASS, Andrew: *Allen Ginsberg – Král majálesu*, s. 41.

Allena Ginsberga nominovali na krále majálesu studenti strojní fakulty ČVUT. Na snímku je zachycen průvod na Staroměstském náměstí.

Foto: Miroslav Khol

S Allenem Ginsbergem se ve Viole seznámil také Pavel Beran, mladý básník z okruhu časopisu *Divoké víno*. Fotografie pořídili na počátku května 1965 příslušníci StB při jejich sledování na Václavském náměstí. Ginsberg snímek získal z archivu ministerstva vnitra při své návštěvě Prahy v devadesátých letech. Foto: Allen Ginsberg Estate

Večery Ginsberg trávil většinou ve Viole, kde na zdi visel jeho zvětšený portrét s Peterem Orłowským, americkým básníkem a jeho přítelem.⁸ Pro mladé návštěvníky vinárny na Národní třídě byla jeho přítomnost doslova zjevením. Když ho poprvé spatřila devatenáctiletá básnička Vladimíra Čerepková, vykřikla překvapením: *Propána, dnes každý povaleč vypadá jako Allen Ginsberg.*⁹

Legendární příchod Ginsberga do Violy popsal ve svých denících také režisér Pavel Juráček. Ve vinárně to podle něho vypadalo, jako kdyby měl nastat konec světa: *Laděna Čerepková*

*šla dostala hysterický záchvat a Ginsberga obklíčila smečka sedmnáctiletých i starších českých beatníků ochotná sloužit mu a uctívat jej ve dne v noci po celou dobu jeho pražského pobytu. Viola se toho času stala pro spoustu lidí přinejmenším kaplí. Vidál jsem v ní Ginsberga každou noc. Byl mi nesympatický. Moc pil a navíc byl strašně špinavý.*¹⁰

Ve Viole se s Ginsbergem seznámil i Václav Hrabě, nejvýraznější představitel české podoby beat generation. Společně s Ludvíkem Hessem a Emilem Machálkem pořídil pro studentský časopis *Divoké víno* rozhovor a reportáž z Ginsbergova au-

ALLEN GINSBERG (1926–1997)

Narodil se ve městě Newark (New Jersey) v levicově orientované rodině amerického středoškolského učitele a ruské židovské emigrantky. Studoval na Kolumbijské univerzitě, odkud byl vyloučen za opakované krádeže a užívání drog. Vystřídal řadu zaměstnání. Žil velmi nekonformně, spolu s Williamem Burroughsem, Jackem Kerouacem či Lawrenceem Ferlinghettim patřil k představitelům hnutí beat generation. V říjnu 1955 přednesl svou básnickou skladbu *Kvílení*, která ho proslavila. Po vydání stejnojmenné sbírky v roce 1956 byla část nákladu úřady zabavena pro obscénnost. Ginsberg (jako její autor) a Ferlinghetti (jako její vydavatel) byli postaveni před soud. Vyhráli a kniha mohla v roce 1957 opět vyjít. Ginsberg se definitivně stal úspěšným autorem. Procestoval řadu zemí světa, zajímal se o zen buddhismus. Na konci šedesátých let sympatizoval s hnutím hippies a angažoval se v hnutí za prosazení práv homosexuálů. V roce 1974 spoluzaložil Kerouacovu školu osvobozené poetiky, na které vyučoval. Zemřel na rakovinu jater.

torského čtení. Byl to poslední text, na kterém se Hrabě podílel. Dne 5. března 1965 si kolem třetí hodiny ráno po příchodu domů přítápěl, jak měl ve zvyku, plynovým sporákem. Když usnul, plamen hořáku zhasl. Čtyřiařicetiletý básník zemřel ve spánku na otravu kyslíčnickem uhelnatým.¹¹

Ve stejném podniku potkal Ginsberga na konci února 1965 také Andrew Lass, syn amerického komunisty, který s celou rodinou požádal na počátku padesátých let v Československu o politický azyl.¹² V následujících týdnech se Lass, který uměl na rozdíl od naprosté většiny pražské mládeže

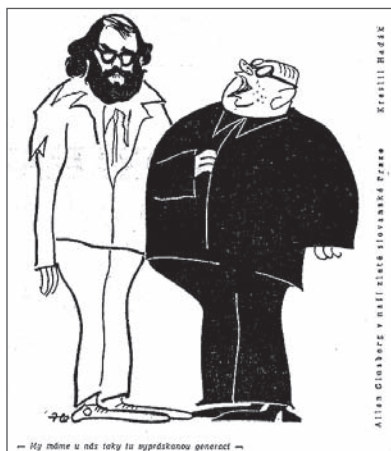
8 MILES, Barry: *Ginsberg. A Biography*. Harper Perennial, New York 1990, s. 354.

9 MONÍK, Josef: *Král májalesu*, s. 5.

10 JURÁČEK, Pavel: *Deník (1959–1974)*. Národní filmový archiv, Praha 2003, s. 436.

11 (pel): Václav Hrabě a spol.: *Allen Ginsberg. Iniciály*, 1990, r. 1, č. 1, s. 12–13.

12 Herbert Lass se podle dokumentace StB stal v roce 1948 ředitelem pražské pobočky americké organizace CARR. Po vyřízení žádosti o azyl pracoval jako redaktor Československého rozhlasu. Až do poloviny padesátých let byl tajnou policií sledován pro podezření ze špionáže. *Archiv bezpečnostních složek* (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (dále jen MV-KR), svazek archivní číslo (dále jen sv. a. č.) 591839 MV, Výpis z archivního svazku 16706 MV, evidenční svazek, Herbert Lass, 4. 5. 1965. V roce 1973 byla rodina Herberta Lasse vyhoštěna z Československa. Odcestoval také jeho syn Andrew Lass, který se později v USA stal profesorem kulturní antropologie.

Karikatura Allena Ginsberga vyšla v dubnu 1965 v týdeníku *Literární noviny*
Zdroj: archiv autora

ZE ZPRÁVY MINISTERSTVA VNITRA O POBYTU ALLENA GINSBERGA V ČESKOSLOVENSKU

Během pobytu GINSBERGA v ČSSR jsme získali jeho zápisník, který A. GINSBERG poznal a jeho poznání protokolárně potvrdil. [...] Některé úryvky ze zápisníku, které jeho politické názory charakterizují: „Český komunismus s byrokraty nahoře a tajemnými procesy. Teror jako na Kubě, jenomže lépe zamaskován. Všechny kapitalistické mýty o komunismu jsou pravdivé. Začal jsem pocíťovat, že komunismus je všude velkou brzdou. Všude se šeptá, J. se vždy podvědomě rozhlíží kolem v restauraci, kdo sedí poblíže a zda naslouchá, nebo nenaslouchá... Lidé v Československu se již nebojí mluvit otevřeně, znají-li vás. Ostře kritizují vládu. Měli jsme schůzku s básníkem HOLANEM, velký muž. Říká, že věří ve vzkříšení. Vždy se může někomu důvěřovat v policejním státě... Sešel jsem se s panem SCHMIDTEM. Tento režim je... každý musí mít potvrzení o zaměstnání... je tak neuvěřitelně hloupý, to je tragické. Infiltrovat stranu? Byli tajnou organizací 50 let. Znají všechny triky. Ale všechno se pomalu mění... Vzorky všeho, co má být vytištěno, se zasílají po posílčích HSTD. Soukromé vydávání je zakázáno pod trestem vězení. Všechno musí být oficiálně přijatelné... Neruda by tu byl v padesátých letech jako NOVOMESKÝ.“ Podtext zápisníku charakterizuje jeho protikomunistické zaměření.

ABS, f. A 9, inv. j. 774, Zpráva o pobytu Allena Ginsberga v Československu, 13. 5. 1965.

anglicky, stal hlavním Ginsbergovým průvodcem Prahou: *Navštívili jsme Betlémskou kapli, Náprstkovo muzeum, Klub spisovatelů a dokonce i hospodu U dvou koček, která byla místem schůzek skupiny pražských beatnických básníků.*¹³

V Praze měl Ginsberg několik veřejných čtení a diskusí. Verše recitoval zejména ve *Viole*.¹⁴ Dvakrát navštívil také libeňský Klub poezie, kde se setkávali mladí básníci sdružení okolo časopisu *Divoké víno*. Přišel i na setkání v Divadle S. K. Neumanna. Ludvík Hess vzpomínal, že se při této příležitosti uskutečnila svérázná autogramiáda. Jeden z obdivovatelů předložil Ginsbergovi k podpisu *Komunistický manifest. Ginsberg přeškrtnal jména Marxe a Engelse a podepsal se jako autor.*¹⁵

Některé besedy byly skutečně velmi improvizované – v březnu 1965 se jedna z nich uskutečnila ve známé restauraci U Fleků, kde podle zprávy tajné policie *přes 50 mladých lidí z řad umělců a vysokoškoláků [...] provolávalo heslo Ať žije Ginsberg apod.*¹⁶

Největší ohlas mělo jeho vystoupení na pražské filozofické fakultě, kterého se zúčastnilo několik set osob, převážně studentů. Ginsberg recitoval své verše v angličtině a Jan Zábřana poté četl jejich český překlad.¹⁷ Na počátku března 1965 Ginsberg navštívil na pozvání slovenského svazu spisovatelů Bratislavu, kde recitoval verše v tamním Divadle poezie.¹⁸ Za pobytu v Československu napsal několik nových básní. Jedna z nich byla v Zábřanově překladu

otištěna spolu s článkem Igora Hájka o Ginsbergově pražském pobytu v *Literárních novinách*.¹⁹

Ginsberg také pokračoval v psaní deníku, který si přivezl z Kuby.²⁰ Zapisoval si do něho své postřehy o komunistickém režimu, záznamy o rozhovorech, návštěvách podniků a erotických zážitcích. Později se tento zápisník, který zabavila tajná policie, stal korunným důkazem při Ginsbergově vyhoštění z Československa a jeho dehonestaci v československém tisku.

Prozatím však byl Ginsberg v tisku oslavován.²¹ Dne 3. března 1965 vyšla reportáž o jeho pražském pobytu dokonce i v *Rudém právu*. Autor článku zmínil cestovní plány amerického hosta: *Přijel se seznámit s naší skutečností a od nás, jak řekl, bude pokračo-*

13 LASS, Andrew: *Allen Ginsberg – Král majálesu*, s. 37.

14 Srov. (viš): Ginsberg ve *Viole*. Dosud nezveřejněná ukázka z básníkovy ztraceného deníku. *Mladá fronta*, příloha Víkend, 25. 9. 1993, s. 5.

15 HESS, Ludvík: Mluvil jsem s Allenem Ginsbergem. *Divoké víno*, 2003, č. 4, <http://www.divokevino.cz/0403/index.php> (citováno k 25. 4. 2011).

16 ABS, f. Sekretariát I. náměstka ministra vnitra plk. Jana Záruby (dále jen A 9), inventární jednotka (dále jen inv. j.) 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

17 HÁJEK, Igor: Z bradburyovského světa. *Literární noviny*, r. 14, č. 12, 20. 3. 1965, s. 8.

18 POLÁČKOVÁ, K.: A. Ginsberg objevuje ČSSR. *Svobodné slovo*, 21. 3. 1965, s. 4.

19 Srov. GINSBERG, Allen: Labutí jezero. *Literární noviny*, r. 14, č. 12, 20. 3. 1965, s. 8.

20 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Protokol z výslechu Allena Ginsberga, 5. 5. 1965.

21 Srov. KLINGENBERG, E.: Ginsberg's Czech Expulsion. In: HYDE, Lewis (ed.): *On the Poetry of Allen Ginsberg*. The University of Michigan Press, Michigan 1984, s. 240–243.

vat ve svém výzkumu socialistického vesmíru cestou do Moskvy.²²

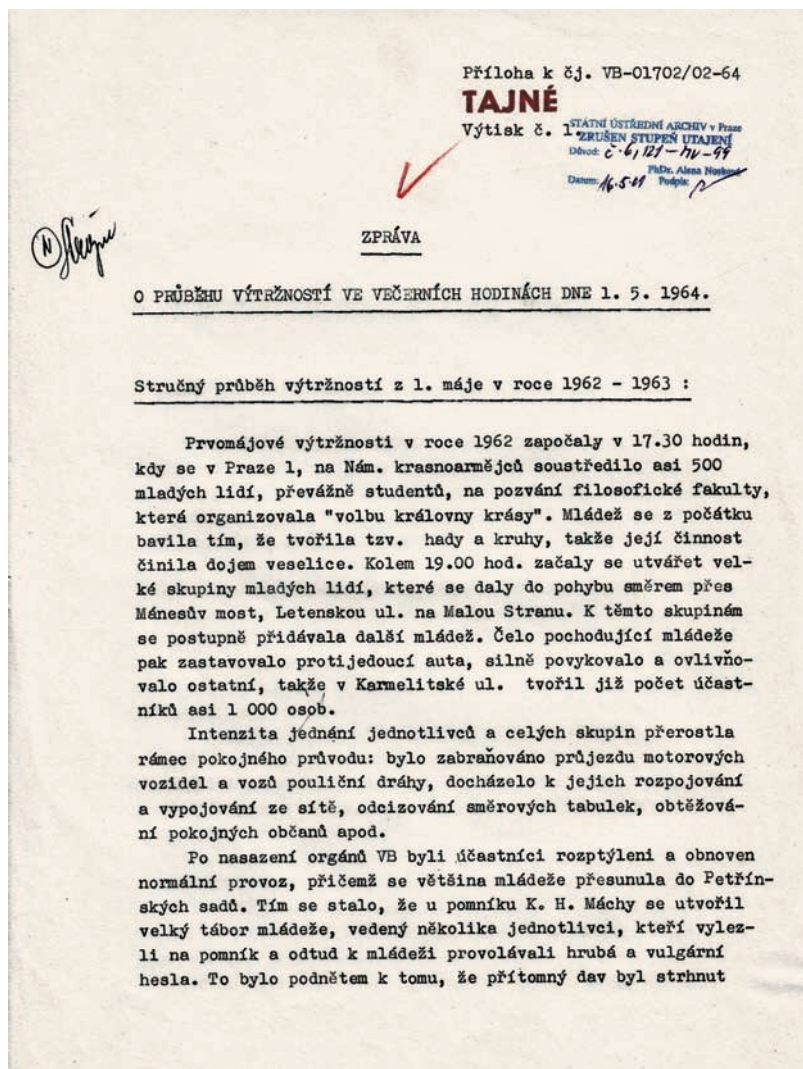
Do Sovětského svazu odjel Ginsberg 19. března 1965. Koupil si zpáteční jízdenku na vlak a rezervoval si pokoj v moskevském hotelu Inturist. Na cestu se vydal jako běžný turista.²³ V Moskvě se seznámil s řadou ruských spisovatelů: *Když jsem tam přijel, setkal jsem se poprvé s Achmatovou, Jevtušenkem a Vozněsenským. [...] Ve svazu spisovatelů jsem viděl paní Mandelštamovou společně s Lily Brikovou, jak sestupovaly po tom velkém schodišti, bylo to po rehabilitaci malíře, kterého dal Stalin zabít. Setkal jsem se taky s Eugenii Ginzburgovou [...] a také jsem viděl Konstantina Simonova a jinak jsem si to tam několik týdnů užíval sám. Potom jsem jel na měsíc do Varšavy a asi na týden do Krakova. Potom jsem se kvůli lístku vrátil do Prahy, kde jsem si chtěl objednat letadlo do Londýna a New Yorku. Do Prahy jsem se vrátil s tím, že bych tam zůstal několik dní, viděl se s přáteli a potom bych odjel.*²⁴

Do Československa se Ginsberg vrátil vlakem 29. dubna 1965.²⁵ Ubytoval se v hotelu Merkur na pražském Těšnově a čekal na letadlo do Londýna. Právě zde 1. května 1965 zaklepala na dveře jeho pokoje delegace vysokoškoláků a nabídla mu kandidaturu na krále majálesu.²⁶

PŘETRHNOUT TRADICI

Na konci dubna 1965 byly již v plném proudu přípravy na studentskou slavnost, která se měla v Praze znovu uskutečnit po dlouhých devíti letech.²⁷

Opětovné povolení majálesu symbolizovalo v obecné rovině opatrnou změnu v přístupu mocenského ve-

První strana zprávy pro prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného o výtržnostech na Petříně v letech 1962–1964
Zdroj: NA

dení k mládeži. Do dospělého věku hlasitě vstupovala nová generace, která již nepoznala jiný režim než komunistický. Vládnoucí struktura

čelila v tomto období výrazným tlakům i ze strany dalších vrstev společnosti, které souvisely s obtížnou hospodářskou situací, neřešeným

22 (mv): Na besedě s Allenem Ginsbergem. *Rudé právo*, 3. 3. 1965.

23 ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

24 LASS, Andrew: *Allen Ginsberg - Král majálesu*, s. 41-42.

25 ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

26 LASS, Andrew: *Allen Ginsberg - Král majálesu*, s. 41-42.

27 K tradici majálesu v Československu blíže SVATOŠ, Michal: Studentské majálesy 60. let. In: DENEMARKOVÁ, Radka (ed.): *Zlatá šedesátá - česká literatura a společnost v letech tání, kolotání a ... zklamání. Materiály z konference pořádané Ústavem pro českou literaturu AV ČR 16.-18. června 1999. Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha 2000, s. 92-102*; SVATOŠ, Michal: *Historie studentských majálesů. In: Dějiny a současnost*, 2001, r. 23, č. 2, s. 22-26.

dědictvím padesátých let a s tím spojenou personální strnulostí ve vedení KSČ.²⁸

Zmíněný tlak nové generace je dobře patrný při zkoumání konkrétních důvodů povolení majálesu. Souvisely totiž především se snahou narušit tradici neoficiálních prvomájových setkání na Petříně. Od roku 1962 se mládež scházela každoročně na první máje u pomníku Karla Hynka Máchy, kde ve večerních hodinách popíjela, zpívala a provolávala protirežimní hesla. Někteří účastníci také prováděli různé chuligánské kousky. Pravidelně zde následně docházelo k represivním zásahům.²⁹

Podle zprávy určené prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ Antonínu Novotnému byly petřínské výtržnosti, kterých se 1. května 1962 zúčastnilo okolo tisíce mladých lidí, dávány do souvislosti s *podobnými* [studentskými] *provokacemi v roce 1956*.³⁰

V roce 1962 bylo v souvislosti se zásahy okolo Petřína vyloučeno z vysokoškolských studií sedmáct osob a dalším deseti bylo studium na rok přerušeno. Jedenáct mladíků Okresní soud v Praze 1 odsoudil 14. července 1962 pro výtržnictví, pobuřování či hanobení k několika měsíčním podmíněným trestům.³¹

V následujícím roce byla na pokyn vedení KSČ vyhlášena od 30. dubna do 2. května 1963 pohotovost nejen

pro bezpečnostní jednotky, ale také pro funkcionáře Československého svazu mládeže. Aby se předešlo opětovnému srazu na Petříně, uspořádal svaz mládeže program v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, kde vystupovaly i bigbeatové skupiny.

Dne 1. května 1963 večer přesto přišlo na Petřín okolo 1500 lidí. Výsledek byl podobný jako v předchozím roce. Při zásahu, kterého se tentokrát vedle uniformovaných příslušníků VB zúčastnili i členové Pomocné stráže VB a funkcionáři SSM, bylo zdrženo celkem 35 osob.³²

Také 1. května 1964 se přes různá *preventivní opatření* na Petříně opět odehrála řada *výtržností*. Protože bezpečnostní složky vytlačily mládež z parku, docházelo k různým střetům také v jeho okolí. Během večera se dokonce objevila snaha demonstrovat na Pražském hradě, kam vyrazilo z Újezdu několik stovek osob. Nakonec mládež přešla přes mosty na protější břeh Vltavy a sešla se u Národního divadla, odkud pokračovala směrem ke Spálené ulici.

U Perštýna došlo k dalšímu zásahu příslušníků VB, jehož cílem bylo rozehnat průvod několika stovek mladých lidí. To se však nepodařilo a po desáté hodině večerní se na Václavském náměstí odehrála spontánní demonstrace: *Zde pokračovaly výtržnosti hlučením, pískáním, ohrožováním veřejného pořádku*

a posměšky na příslušníky VB. Teprve po novém zásahu, při němž příslušníci VB použili razantně obušky, se podařilo centrum města vyklidit. Celkem bylo během večera předvedeno 85 osob, z nichž část byla v červenci 1965 odsouzena (někteří mladíci i k nepodmíněným trestům).³³

Oficiálně pořádaný majáles v roce 1965 měl tedy z pohledu komunistického vedení především přetrhnout již tříletou „tradici“ nákladných represivních zásahů v souvislosti s *petřínskými výtržnostmi*, o kterých navíc pravidelně informoval západní rozhlas.³⁴

Další důvod uvedl náčelník Krajské správy MV Praha plk. Bohumil Říha, který byl v hlavním městě pověřen vedením bezpečnostního štábu ustaveného v souvislosti s prvomájovými oslavami: *Připravám bezpečnostních opatření k letošním oslavám 1. máje byla věnována mimořádná pozornost zejména proto, že šlo o oslavy v jubilejním roce XX. výročí osvobození Československa sovětskou armádou*.³⁵

HLEDÁNÍ KANDIDÁTA

Pro řadu studentů představoval majáles nejen možnost se pobavit, ale také vítanou příležitostí vyjádřit politické názory formou provokativní recese. Přestože nad přípravami pečlivě bděly různé mocenské složky,³⁶ hlavní organizační práci – a pochopitelně

28 Srov. výklad mládežnické otázky na různých úrovních mocenského aparátu v polovině šedesátých let v knihách OTÁHAL, Milan: *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968–1989*. Dokořán, Praha 2003, s. 13–17; PAŽOUT, Jaroslav: *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*. Prostor, Praha 2008, s. 75–80; POSPÍŠIL, Filip – BLAŽEK, Petr: „Vratte nám vlasy!“ *První máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu*. Academia, Praha 2010, s. 131–195.

29 Srov. SVATOŠ, Michal: *Studentský majáles roku 1965 aneb Allen Ginsberg Králem majálesu*. In: ZILYNSKÁ, Blanka – SVOBODNÝ, Petr (eds.): *Česká věda a Pražské jaro (1963–1970). Sborník z konference, Praha 22.–23. listopadu 2000*. Karolinum, Praha 2001, s. 366–367.

30 NA, Archiv ÚV KSČ, f. Antonín Novotný, inv. j. 600, *Studentské provokace 1. května 1962 – zpráva*, 24. 8. 1962. Citované hodnocení a odkaz na majáles z roku 1956 vyplývaly ze skutečnosti, že se na Petřín většina mládeže dostala v souvislosti se soutěží královny krásy, kterou uspořádali studenti filozofické fakulty. Ke studentskému hnutí v roce 1956 blíže MATTHEWS, John P. C.: *Majáles 1956. Nevydařená revolta československých studentů*. Prius pro ÚSD AV ČR, Brno – Praha 2000.

31 NA, Archiv ÚV KSČ, f. Antonín Novotný, inv. j. 600, *Studentské provokace 1. května 1962 – zpráva*, 24. 8. 1962.

32 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra II. díl, 1960–1965 (A 2/2), inv. j. 238, *Hesla volaná chuligány na Petříně 1. května 1963 večer*; NA, Archiv ÚV KSČ, f. Antonín Novotný, inv. j. 600, *Stav vyšetřování výtržností u sochy K. H. Máchy k 7. 5. 1963*.

33 Tamtéž, inv. j. 612, *Zpráva o průběhu výtržností ve večerních hodinách dne 1. 5. 1964*.

34 Napomoci tomu měly také dvě rozsáhlé akce Krajské správy MV Praha proti *závadovým osobám*, které se uskutečnily krátce před 1. květnem 1965. V jejich rámci bylo předvedeno celkem 883 osob. Vazba byla uvalena na 55 osob, do výkonu trestu bylo předáno 11 osob a objasněno bylo 646 trestných činů. ABS, f. A 9, inv. j. 243, *Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu*, 4. 5. 1965.

35 Tamtéž.

36 K přípravám pražského majálesu blíže SVATOŠ, Michal: *Studentský majáles roku 1965 aneb Allen Ginsberg Králem majálesu*, s. 367–368.

i výběr kandidátů na krále majálesu na jednotlivých vysokých školách – na sebe vzali sami studenti.³⁷

O to, že se Allen Ginsberg stal kandidátem na krále majálesu, se ovšem zasloužil především spisovatel Josef Škvorecký. Na něho se totiž 30. dubna 1965 obrátili představitelé studentů z Fakulty strojního inženýrství Českého vysokého učení technického v Praze a požádali ho, zda by za ně nechtěl kandidovat. Jejich původní kandidátka, herečka Jiřina Bohdalová, si účast na poslední chvíli rozmyslela a studenti za ni rychle hledali náhradu.³⁸

Podle jednoho z hlavních představitelů studentského hnutí, Jiřího Müllera, tehdy hledali někoho *provokativního*.³⁹ Na ČVUT se v tomto období vytvořila radikální skupina studentů okolo studentského časopisu *Buchar*, na jehož stránkách právě Müller vyzval na jaře 1964 v článku *Strana a my* k odbourání poručnického vztahu komunistické strany k mládežnické organizaci.⁴⁰ Článek zachytila Hlavní

správa tiskového dohledu MV, která 22. dubna 1964 obratem informovala s patričním komentářem jak ministra vnitra Lubomíra Štrougala, tak tajemníka ÚV KSČ Vladimíra Kouckého. Dopis Štrougalovi nakonec skončil v rukou prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného.⁴¹

Spisovatel Škvorecký studentům sice účast na majálesu z důvodu chřipky odmítl, ale současně slíbil, že jim do druhého dne za sebe sežene někoho vhodného. Další jednání s ním studenti vedli 1. května 1965 dopoledne, kdy je odkázal na Allena Ginsberga, s nímž Škvorecký celou věc telefonicky domluvil.⁴²

Ginsberg o chystaném majálesu věděl ještě předtím, než se mu Škvorecký ozval. Dne 30. dubna 1965 odpoledne potkal v ulici Na Příkopě svého známého z předchozího pražského pobytu, redaktora a básníka Vladimíra Kafku, který mu o chystané studentské slavnosti nadšeně vyprávěl, a dokonce mu dal vstupenku do Parku kultury a oddechu Julia

Fučíka, kde se měla volba krále majálesu uskutečnit.⁴³

Dne 1. května 1965 dopoledne navštívili Ginsberga v hotelu Merkur studenti Jiří Müller a Karel Kovanda.⁴⁴ *Tak jsme zaklepali na dveře hotelu, vešli jsme – a Ginsberg. No a viděli jsme postel, postel plnou peřin, tak jsme řekli pár slov a peřiny odlétly a pod nimi ležel i v kec-kách a oblečený Ginsberg a ten s velkou radostí souhlasil, vzpomínal na rychlé vyjednávání Müller.*⁴⁵

VÝRAZ PROLETÁŘSKÉHO INTERNACIONALISMU

Majálesová slavnost proběhla za obrovského zájmu veřejnosti, k němuž přispělo i to, že První máj tentokrát připadl na sobotu. Navíc se část lidí teprve vracela domů z dopoledního oficiálního průvodu na Václavském náměstí, kterého se podle *Rudého práva* zúčastnilo údajně okolo 400 000 osob.⁴⁶ Studenti se kolem jedné hodiny podle připraveného plánu nejdříve scházeli v blízkosti vysokoškolských

37 PAŽOUT, Jaroslav: *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*, s. 84.

38 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965.

39 Rozhovor Pavla Urbáška s Jiřím Müllerem, květen – červen 2004. In: VANĚK, Pavel – URBÁŠEK, Pavel (eds.): *Vítězové? Poražení? Životopisná interview. Díl 1. Disent v období tzv. normalizace*. Prostor, Praha 2005, s. 579.

40 PAŽOUT, Jaroslav: *Mocným navzdory. Studentské hnutí v šedesátých letech 20. století*, s. 87–88.

41 NA, Archiv ÚV KSČ, f. Antonín Novotný, inv. j. 610, Zpráva MV-HSTD o rozšiřování studentského časopisu *Buchar* na Fakultě strojního inženýrství ČVUT v Praze, 22. 4. 1964.

42 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965.

43 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Protokol o výsledku Vladimíra Kafky, 5. 5. 1965.

44 Studenty doprovázel „nějaký Američan“, kterým byl patrně Andrew Lass. *Rozhovor Pavla Urbáška s Jiřím Müllerem, květen – červen 2004*, s. 579–580.

45 Tamtéž.

46 (lh): Dvacet let bojů a práce na vytvoření socialistické republiky. Na 400 000 účastníků radostné přehlídky v hlavním městě. *Rudé právo*, 2. 5. 1965, s. 1.

Stejně jako v roce 1956 připravili studenti řadu vtipných transparentů a kostýmů

Foto: NA

středisek. Technici v Dejvicích a na Karlově náměstí, ekonomové na Žižkově, umělecké školy a humanitní obory na Alšově nábřeží, odkud se vydali na Staroměstské náměstí.⁴⁷ Zde byl v půl čtvrté odpoledne začátek společného průvodu, který více než devadesát minut směřoval na druhou stranu Vltavy do Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, kde byl připraven hlavní program.⁴⁸

Na dochovaných fotografiích⁴⁹ a filmových záběrech⁵⁰ je vidět obrovská euforie, uvolnění a radost, kterou recesistický průvod plný vtipných a dvojsmyslných transparentů či alegorických vozů vyvolal nejen u jeho účastníků, ale také u přihlížejících diváků, jichž bylo na trase průvodu podle odhadů až 150 000. Velkou odezvu měla také provolávaná hesla, která vyvolávala vlny smíchu.⁵¹ Přítomní uniformovaní i tajní příslušníci silového resortu se neodvážili proti žádnému ze studentů zasáhnout a pouze monitorovali situaci. Mnohým divákům se i díky tomu zdálo, že na jedinou žijí v jiné zemi.⁵²

Americký básník přijel z hotelu v automobilu, který pro něho nechali poslat studenti.⁵³ Během průvodu před ním pomalu kráčeli studenti s velkým transparentem s nápisem *Ginsberg králem majáles, výraz proletářského internacionalismu*. Zarostlý královský adept měl na hlavě nasazenou lesklou korunu a na krku barevné korálky. Během cesty vyzpěvoval buddhistické mantry. Před domem, kde spisovatel Franz Kafka napsal román *Proces*, pronesl krátký projev, v němž mu věnoval slávu *své královské koruny*.⁵⁴

V Praze, dne 13. května 1965

Závěrečná zpráva

k činnosti Allana GINSBERGA, amerického básníka - beatníka v ČSSR.

GINSBERG přijel do ČSSR dne 18. února 1965 po vyhoštění z Kuby, 19. března odjel do SSSR a znovu přijel těsně před květnovými oslavami dne 29. dubna 1965 do Prahy.

Za svého pobytu v ČSSR se stýkal převážně s mladými umělci a mládeží, soustředěnými zejména kolem vinárny VIOLA. V tomto prostředí vyhledával jednotlivce z řad mládeže, na které působil svým intelektem a neskrývanou sexuální zvrácností. Kromě toho udržoval blízké styky i s mnohými literáty jako spisovatelem ŠKVORECKÝM, kritikem KUSÁKEM, překladatelem JUNGWIRTEM, kritikem Igorem HÁJKEM, redaktorem DIVIŠEM a dalšími nejen v Praze, ale i v Bratislavě, kteří se také svými články zasadili o jeho popularitu.

Spisovatel ŠKVORECKÝ navrhl a přesvědčil GINSBERGA, aby se zúčastnil Majálesu dne 1. května jako kandidát strojí fakulty. GINSBERG byl také zvolen králem Majálesu.

Po skončení volby královny krásy Majálesu byl GINSBERG pozván skupinou studentů ze strojí fakulty ČVUT na besedu do Hlávkovy koleje v Praze 2, Jenštejnská ul. Beseda začla asi v 0,30 hod. 2. 5. 1965 a protáhla se do 03,00 hod. Společnost studentů tvořili především členové tzv. STAR /Studentské akademické rady/ a členové

První strana závěrečné zprávy StB o pobytu Allena Ginsberga

Zdroj: ABS

47 SVATOŠ, Michal: *Studentský majáles roku 1965 aneb Allen Ginsberg Králem majálesu*, s. 368.

48 Studentský majáles. *Rudé právo*, 2. 5. 1965, s. 2.

49 Některé z nich vyšly s dobovou zprávou ministerstva vnitra v katalogu výstavy *On the (Beat) Road*, která se uskutečnila 22.-24. 4. 1965 v pražské Lucerně. SRP, Karel: *Ginsberg králem majáles, výraz proletářského internacionalismu*. Artforum - Jazzová sekce, Praha 1998.

50 Filmový dokument o majálesu roku 1965 natočili studenti FAMU.

51 Srov. seznam provolávaných hesel v rámečku na vedlejší straně. Komentáře jsou přepsány doslovně. Seznam je součástí zprávy, kterou náčelník Krajské správy MV Praha plk. Bohumil Říha zaslal I. náměstkovi ministra vnitra plk. Janu Zárubovi. Ve zprávě je uvedeno, že v seznamu nejsou uvedena hesla, která byla nesena na transparentech. Tato hesla byla odfotografována a fotodokumentace byla odeslána se zprávou o průběhu majálesu. ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

52 SVATOŠ, Michal: *Studentský majáles roku 1965 aneb Allen Ginsberg Králem majálesu*, s. 368.

53 ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

54 LASS, Andrew: *Allen Ginsberg - Král majálesu*, s. 42.

Allen Ginsberg krátce po zvolení králem majálesu

Foto: Miroslav Khol

Když konečně Ginsberg dorazil do parku, kde se odehrávala volba krále, byl v naprostém šoku: *Já jsem v tom parku očekával takovou malou oslavu majálesu s pár stovkami nebo tisíci hubených a spoře oblečených studentů – a místo toho takové moře obličejů. [...] Bylo to zastřešené jeviště pro rockové koncerty. Každý musel vystoupit k mikrofonu a pronést agitační projev. [...] Když jsem byl u mikrofonu já, neměl jsem vůbec česky, tak jsem ten problém vyřešil zpíváním Ómšrimantrája, Ómšrimantrája, celou dobu, co jsem byl na řadě, tři nebo čtyři minuty. Ómšrimantrája je mantra pro budoucí osvícení nebo budoucího Buddhu, májfrája Buddhu, Buddhu budoucí generace, což se, podle mého, přesně k té situaci hodilo. Společnost, která pomalu rozmrzává a pohybuje se směrem k jakémusi otevřenému myšlení...*⁵⁵

Na filmovém záznamu je Ginsberg vidět, jak cinká na činelky a do zpěvu buddhistické mantry česky opa-

kuje větu *Ať žije majáles*. Podle ohlášených pravidel se měl stát králem ten, kdo měl nejhlasitější odezvu u diváků. Na pódiu proto bylo k tomu účelu vytvořené velké měřidlo, které bylo napojeno na mikrofon. Podle svědectví Andrewa Lasse se jednalo pouze o kamufláž – přístroj vzadu manuálně obsluhovali dva studenti podle přání pořadatelů. Později Lass vysvětloval překvapenému příteli, který byl do té doby přesvědčen, že to byl reálný přístroj na měření hluku, jak se vše odehrálo: *Po jednadvaceti letech ti musím říct, že když jsi vystoupil, vzadu řekli „Ginsberg“, a frrrrrrrr, ukazovátko zvukoměru vystřelilo nahoru a ty ses stal králem majálesu.*⁵⁶

Ještě na výstavišti se Ginsberg stal „obětí“ studentské recese a byl z trůnu demonstrativně svržen protikandidátem stavební fakulty ČVUT Františkem Sedláčkem. Večerní program na holešovickém výstavišti vyvrcho-

HESLA, KTERÁ STUDENTI SKANDOVALI V MAJÁLESOVÉM PRŮVODU

Nenecháme si do ničeho mluvit!

Dejte nám svobodu, jsme páté kolo u vozu

Sovětský poustevník náš vzor

Všechna hesla byla předem schválena

Se vším souhlasíme

S Antonínem na věčné časy

Obden jednu školskou reformu do r. 1970

Kdo nejde s námi, má infarkt

Ať žije Gizberg [!], Gizberg [!] náš vzor

Ať žije náš Císař

(parafráze na alegorický výjev)

Pryč s kukuřicí, pěstujte rýži

Nemlaťte nás přes hubu, ať žije král Ubu

Majáles nám povolili,
proto jsme to roztočili

Ať žije Servit. Všichni jsou volové

(zsměšňování jednání prof. právnické fakulty [správně ČVUT])

Jezte ruská vejce – vejce našich přátel

(Fakulta technologická a zdravotnická)

Byli jsme i před pomníkem,
budeme i po něm (Fak. fil.)

Chceš jít dříve do pense, choď na zdrojlo
do mense (většina fakult)

Sovětský majáles náš vzor

S rudou Čínou porazíme zlé imperialisty
V zájmu provozu jsme pátým kolem u vozu

Zpěv 50-ti členné skupiny studentů –

Kupředu levá, kupředu levá, levá úchytko,
pravá úchytko, zlatá střední cesta –
příčměž tato skupina šla pozpátku (Fak. fil.)

Že jsme hodní byti, majáles nám povolili
(odezva z chodníku)

Brávo, brávo, co tomu řekne
zítra Rudé právo

Raději blbě zřízení než nutnost myšlení
Chceme do toho mluvit a myslíme to vážně

Ať žijí nepřátelé studentů (myšleno na VB)

Zdravíme VB a nevěřejnou taky

Před budovou OV KSČ Praha 7 ke skupince
soudruhů stojících na balkónku –

Zdravíme výše postavené soudruhy

Konečně prevence v ČSSR

Heslo vyvoláváno v souvislosti s plakáty a obrazy
znázorňujícími antikoncepční prostředky
(obecně v řadách diváků odsuzováno)

Obnovte právo první noci

**V SOUVISLOSTI S VOLBOU
KRÁLE MAJÁLESU**

BYLA VYVOLÁVÁNA HESLA

Volte Stellu Zázvorkovou

My chceme Sedláčka, ať žije Sedláček

Ať žije malý český člověk

55 Tamtéž, s. 43.

56 Tamtéž, s. 44.

lil koncertem bigbeatových skupin, v jehož rámci došlo k jediné větší výtržnosti. Kvůli poruchám na zvukové aparatuře nastala dvakrát dlouhá pauza ve vystoupení a okolo pěti tisíc nespokojených fanoušků začalo být nervózní. Nakonec vše vyvrcholilo potyčkami v hledišti a hromadným rozbíjením židli, které mládež demonstrativně házela na jednu hromadu.⁵⁷

NOČNÍ DISKUSE

Po půlnoci odjela skupinka studentů s Ginsbergem do Hlávkových kolejí, kde byla uspořádána v místní klubovně beseda. Zvolený král majálesu dvě hodiny odpovídal na řadu dotazů.⁵⁸

Diskusi zahájila otázka, jak pozvaný host hodnotí dopolední (prvomájový) a odpolední (majálesový) průvod. Ginsberg odpověděl, že *dopolední byl barevnější a pestřejší, ale odpolední že byl skutečným životem*.⁵⁹ Další dotazy se týkaly situace v Československu a v Sovětském svazu. Když se Ginsberga kdosi ptal, zda je tady svoboda, odpověděl příměrem: *Na západě mohu mluvit co chci, když jsem v Praze, musím přemýšlet, co chci říkat, když jsem byl v Moskvě, nemluvil jsem vůbec!* Další student se zeptal, co si Ginsberg myslí o kultu osobnosti. Ten odpověděl lakonicky, že *za kult osobnosti mluví 20 milionů lidí vyražděných v Sovětském svazu*. Americký host také hovořil s obdivem o Jevgeniji Jevtušenkovi a Andreji Vozněsen-

ském, kterého dokonce označil za největšího *sovětského básníka*. Hodně času hovořili sami studenti, když Ginsbergovi vysvětlovali, jak obtížně prosazují svá práva. Ginsberg na přímý dotaz také vysvětloval, proč není marxista: *Marxismus a jeho důsledky ve sféře politické znamenají pouze krutý duchovní teror, který omezuje všechny lidi, s omezenými lidmi počítá, poněvadž se dají snadno vést jako berani*. Na konci diskuse se básník vrátil k majálesu a prohlásil, že *to byla pro něho nevídaná fantastická podívaná – spojení politické odvahy protestovat proti zřízení s maximální erotičností celého prostředí*.⁶⁰

Besedy v přízemí Hlávkových kolejí se zúčastnilo okolo třiceti lidí, mezi nimiž byli Jiří Müller, Karel Kovanda či Andrew Lass.⁶¹ Byli zde i dva neznámí muži, kteří Ginsbergovi a jeho doprovodu nabídli na holešovickém výstavišti, že je odvezou autem. Prohlašovali, že patří k jeho velkým obdivovatelům. Jeden z nich hovořil trochu anglicky a druhý pouze česky. Někteří studenti se obávali, zda se nejedná o příslušníky tajné policie. Jejich obavu poněkud rozptýlila skutečnost, že setkání nechali volný průběh a nezasáhli. Ginsberg nakonec strávil na Hlávkově koleji dva dny.⁶²

Dne 3. května 1965 okolo půlnoci se Ginsberg poprvé dostal do otevřeného konfliktu s bezpečnostním aparátem. Podle záznamu, který napsal příslušník Pohotovostní jednotky Městské správy VB npor. Bouda,

při hlídkování služebním vozidlem *spatřil jít po chodníku muže, který se potácel a tloukl na dvě pukličky, přičemž se doprovázel zpěvem. Muž mne upoutal tím, že měl dlouhé vousy a vlasy. Vzhledem k tomu, že budil veřejné pohoršení a byl v podnapilém stavu, přistoupil jsem u neznámého muže z těchto důvodů ke kontrole*.⁶³

Protože Ginsberg po výzvě nepředložil žádné doklady a okolo se začal shlukovat dav náhodných chodců, chtěl ho npor. Bouda převézt na záchytnou stanici pro alkoholiky v Praze 2, aby zde zjistil jeho totožnost. Podle záznamu v tomto okamžiku přistoupil ke služebnímu vozidlu nejmenovaný příslušník MV (který podle všeho přišel s Ginsbergem z Violy) a požádal hlídku, aby zadržného muže nechala na záchytece až do rána. Tady však odmítli Ginsberga přijmout, protože se podle názoru lékařů nejednalo o *silnou podnapilost*. Nakonec ho hlídka VB zavezla do hotelu Merkur, kde si ověřila jeho totožnost a nechala Američana jeho osudu.⁶⁴

Zpráva npor. Boudy se nachází v nedávno objeveném operativním svazku, do něhož příslušníci StB ukládali dokumenty k pobytu Allena Ginsberga v Československu. Tato dokumentace umožňuje rekonstruovat postup represivního aparátu, který vedl ke Ginsbergově vyhostění z Československa. Je z ní především zřejmé, že Ginsberg začal být příslušníky StB podrobně „rozpracováván“ již několik hodin poté, co se stal králem majálesu.⁶⁵

57 ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

58 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Allen GINSBERG, americký básník – beatník – zpráva, 3. 5. 1965; tamtéž, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965.

59 Tamtéž, Allen GINSBERG, americký básník – beatník – zpráva, 3. 5. 1965.

60 Tamtéž.

61 Podle nejmenovaného důvěrníka StB byli na besedě přítomni kromě jiných následující osoby: Kupec, Müller, Janský, Linhart, Bumba, Kleinová, Jakš, Jakšová, Čech, Hájek, Vavříčka, Kalmán, Lass a Kovanda. Tamtéž, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965; tamtéž, Allen GINSBERG, americký básník – beatník – zpráva, 3. 5. 1965.

62 Tamtéž, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965.

63 Tamtéž, Služební záznam npor. Boudy, 5. 5. 1965.

64 Tamtéž.

65 Je ovšem téměř jisté, že se Ginsbergovo jméno objevilo – již vzhledem k tomu, za jakých okolností opouštěl Kubu a v jakém prostředí se

KAREL VODRÁŽKA (1933–1989)

Narodil se v Praze. Oba rodiče byli učitelé. Otec působil po válce jako vedoucí odboru kultury na ÚNV Praha a od roku 1962 jako ředitel FOK – Symfonického orchestru hlavního města Prahy. Matka byla po válce v domácnosti. Karel Vodrážka maturoval na Jiráskově gymnáziu v Resslově ulici v Praze 2. Od roku 1947 zastával různé funkce v ČSM a v únoru 1948 organizoval na gymnáziu manifestaci na podporu KSČ. V roce 1951 byl přijat na Vysokou školu politických a hospodářských věd. Po jejím zrušení vystudoval historii (specializace dějiny KSSS) na Filosoficko-historické fakultě UK. V roce 1955 nastoupil na Krajský výbor ČSM a vykonával funkci tajemníka vysokoškolského výboru ČSM na ČVUT. Dne 1. června 1956 vstoupil do KSČ, 1. července 1957 byl přijat do služeb ministerstva vnitra. Od roku 1962 zastával různé náčelnické funkce na centrále kontrarozvědky StB. V období Pražského jara odmítal reformní snahy v komunistické straně. V roce 1970 byl přemístěn k civilní rozvědce a postupně se vypracoval až do jejího čela. Náčelníkem I. správy SNB se stal 1. května 1989. Již 30. června 1989 jeho kariéra nečekaně skončila, když náhle zemřel.

Foto: ABS

Z dochovaných dokumentů bohužel není jasné, kdo přesně rozhodl o zásahu proti Ginsbergovi. Je možné, že se jednalo o důsledek nevole tajemníka ÚV KSČ Vladimíra Kouckého, který byl volbě krále majálesu v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka osobně přítomen společně s ministrem školství a kultury Čestmírem Císařem. Podle některých svědectví byl vystoupením řádně neohlášeného kandidáta šokován, také se ho snad mělo dotknout, že Ginsberg nepřišel na setkání, na které ho pozval.⁶⁶

Celá kauza tak poměrně dobře ilustruje dvoustranný přístup mocenského vedení k řadě různých otázek v tomto období. Po letech povolený majáles byl v roce 1965 bezpochyby důkazem liberalizace režimu a projevem „milostivého léta“, na straně druhé však zůstával do značné míry režimem organizovanou zábavou a schváleným ventilem pro studenty.

Na toho, kdo překročil poměrně jasně vymezené role, ovšem čekaly různé sankce a postihy.⁶⁷

Allen Ginsberg, který se okamžikem zvolení králem majálesu stal pro část československé mládeže idolem, nebyl výjimkou.

MUŽ, KTERÝ SE NAPOJIL

Jak doslova uvedl ve své zprávě, na krále majálesu se již několik hodin po volbě *napojil* kpt. Karel Vodrážka, který byl tehdy náčelníkem 3. oddělení 7. odboru II. správy MV (oddělení centrály kontrarozvědky, které mělo na „starost“ mládež). Byl jedním ze dvou mužů, kteří na holešovickém výstavišti Ginsbergovi a jeho doprovodu nabídli, že je odvezou autem do Hlávkovy koleje.

Kpt. Vodrážka byl do role „nelegála“ vybrán také proto, že uměl alespoň trochu anglicky a navíc dobře

znal prostředí ČVUT, kde v polovině padesátých let působil jako tajemník vysokoškolského výboru ČSM. Jako legendu při *napojení* na Ginsberga uvedl, že jsou *členy intelektuálské party, která si organizuje setkání se slavnými lidmi. Vsadili jsme se se svými přáteli, že s Ginsbergem strávíme večer, eventuálně jej přivedeme do naší společnosti, že však jsme ochotni respektovat plně jeho osobní přání. Představili jsme se vlastními jmény (zaměstnání – historik II. světové války a právník).*⁶⁸

Kpt. Vodrážka napsal 3. května 1965 velmi podrobnou zprávu o besedě v Hlávkově koleji, které byl přítomen jako očitý svědek. Jeho hlášení dostalo následně na stůl vedení ministerstva vnitra a její vyznění zřejmě definitivně rozhodlo o Ginsbergově vyhoštění.⁶⁹

Kpt. Vodrážka v citované zprávě navrhl další postup. Za pomoci Krajské správy MV Praha měli být identifikováni studenti, kteří na besedě aktivně vystupovali. *Operativní cestou* měly být dále získány fotografie a magnetofonová nahrávka z besedy, jež studenti pořídili. Telefon v hotelovém pokoji, kde Ginsberg bydlel, měl být odposloucháván (*technický úkon E-4*). Na Ginsberga měla být rovněž nasazena sledovací skupina, jejímž cílem bylo zjistit *všechny jeho styky*. Měli být také identifikováni Ginsbergovi společníci, kteří mu sloužili jako překladatelé. Konečně mělo být s Ginsbergem připraveno *samostatné setkání*.⁷⁰

Státní bezpečnost využila také několik konfidentů, které úkolovala k získávání informací o Ginsbergově pobytu v Československu. Tu nejdůležitější získal podle dochované dokumentace spolupracovník s krycím jménem „Mirek“, který se pohyboval v pražském literárním prostředí a zúčastnil se osobně několika setkání

následně v Praze pohyboval – v zorném poli StB bezprostředně po jeho příletu na ruzyňské letiště. Dokumenty se však nedochovaly nebo nebyly v archivu doposud nalezeny. Srov. ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV.

66 Srov. LASS, Andrew: *Allen Ginsberg – Král majálesu*, s. 45.

67 SVATOŠ, Michal: *Studentský majáles roku 1965 aneb Allen Ginsberg Králem majálesu*, s. 370.

68 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Allen GINSBERG, americký básník – beatnik – zpráva, 3. 5. 1965.

69 Srov. ABS, f. A 9, inv. j. 243, Předběžná zpráva o průběhu prvomájových oslav a majálesu, 4. 5. 1965.

70 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Allen GINSBERG, americký básník – beatnik – zpráva, 3. 5. 1965.

s americkým básníkem.⁷¹ Podrobné informace o Ginsbergově kandidatuře na krále majálesu a jeho dvoudenním pobytu na Hlávkově koleji pak tajná policie získala kromě kpt. Karla Vodrážky také od studenta ČVUT, který pro tajnou policii pracoval jako důvěrník.⁷²

Problém byl, že zpočátku příslušníci StB nemohli Ginsberga, který strávil dva dny na Hlávkově koleji, najít v hotelu ani na místech, kam chodil. Úspěšní byli podle všeho tepr-

ve 3. května 1965 ve Viole, kdy se jim také patrně podařilo sebrat mu jeho zápisník.⁷³

To byl zásadní okamžik, který posléze sehrál důležitou roli při dehonestaci Ginsberga v tisku. Vedle pasáže kritických k politickým poměrům v Československu si nechala tajná policie přeložit i záznamy o sexuálních zážitcích. Ze zápisníku příslušníci StB vypsalí všechna jména a seznam zaslali 1. zvláštnímu odboru MV, které spravovalo evidence. Podle jeho ná-

sledné zprávy mělo z celkového počtu 42 osob pouze dvanáct záznam z předchozího období.⁷⁴

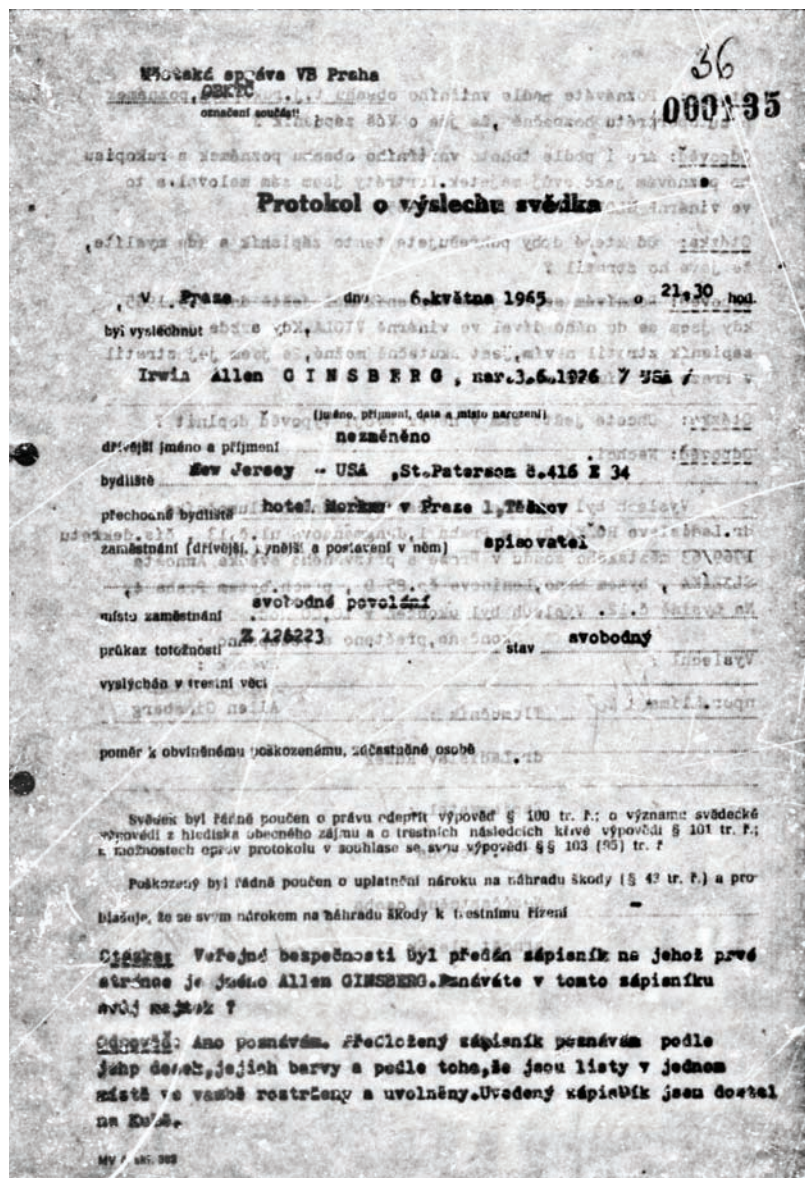
Tajná policie také následně získala – zřejmě prostřednictvím vyšetřovatelů z Městské správy VB – důvěrné informace od lékařů, kteří se zabývali psychickými problémy několika mladíků. Přestože se později v článcích dehonestujících Ginsberga psalo o tom, že jejich obtíže vznikly teprve po seznámení s ním, ve skutečnosti byli léčeni na psychiatrii již dříve.

71 Tamtéž, Americký básník GINSBERG – poznatky.

72 Tamtéž, Záznam ze schůzky s důvěrníkem, který podal zprávu o celkové situaci před volbou krále Majálesu a z pohovoru s Ginsbergem na Hlávkově koleji, 5. 5. 1965.

73 MONÍK, Josef: *Král majálesu*, s. 4. Ginsberga a příslušníky tajné policie ve Viole zřejmě viděl na vlastní oči režisér Pavel Juráček. Jeho deníkový zápis vznikl teprve o rok později: *Po nějakém čase jsem ho zahlédl v podivné společnosti tří mužů, kteří objednávali gruzinský koňak po celých lahvích. Ginsberg stál sotva na nohou, ti muži ho nezajímali, chtěl k baru, čekalo tam na něho stádečko jeho ctitelů, ale ti tři ho nepouštěli od stolu, nutili ho pít, a když odešli, nemohl Ginsberg už ani mluvit. Potácel se Violou a zmateně cosi hledal. Seděl jsem tenkrát s Vaškem Havlem a oba jsme ho s jistým odporem pozorovali. Za tři dny (ve skutečnosti to muselo být později, článek v *Mladé frontě* vyšel až 16. 5. 1965 – pozn. aut.) jsem se dočetl, že nějaký občan nalezl na ulici anglický zápisník, v němž pak bezpečnost objevila Ginsbergovy poznámky o jeho homosexuálních příhodách s pražskými chlapy. Došlo mi, kdo byli ti tři ve Viole a co to Ginsberg potom hledal. JURÁČEK, Pavel: *Deník (1959–1974)*, s. 436.*

74 Podle záznamu dochovaného ve svazku byly v zápisníku uvedeny následující osoby: Vladimír Šedivý (nar. 1912), Helena Šedivá (1913), Michal Šembera (1945), Pavel Beran (1947), Jan Zábrana (1931), František Jungwirth (1920), Jana Franklová (1944), Kamil Müller (1948), Miroslav Válek (1927), Lubomír Tomaškovič (1944), Stanislav Vyníkar (1946), Marie Nováková (1943), Petr Kovařík (1945), Helena Samohelová (1946), Eva Fischerová (1932),

Vyšetřovatelé VB rovněž navštívili jejich rodiče, kteří 4. a 5. května 1965 napsali silně emotivní stížnosti na Ginsbergovo jednání. Mladíky pozvali na 5. a 6. května 1965 k výslechům. Všechna svědectví byla evidentně shromažďována s cílem využít je ke Ginsbergově veřejné dehonestaci.⁷⁵

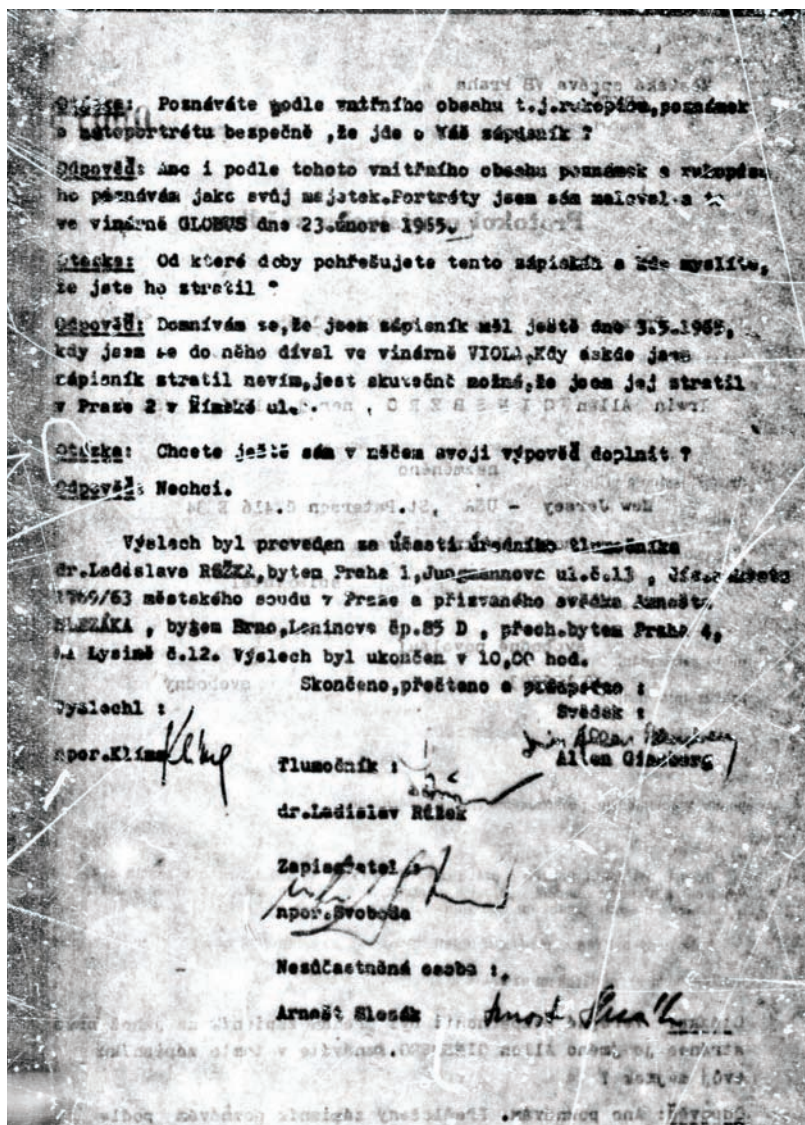
PROVOKACE

Dne 5. května 1965 po půlnoci napadl Ginsberga při cestě z Violy neznámý muž. Údajně se mu nelíbilo, že se

Američan a jeho doprovod, mladík a slečna, věnovali na ulici erotickým aktivitám, a utrousil vulgární poznámku. Podle jeho svědectví se pak na něho mladá dvojice vrhla a fyzicky ho napadla. Ginsbergovi známí naopak odmítali nařčení z veřejného pohoršení a svorně tvrdili, že neznámý muž naopak bezdůvodně napadl Američana. Konflikt ukončila autohlídka Pohotovostní jednotky VB, která všechny zadržela a odvezla k výslechu na jednu z místních služeben.⁷⁶

Podle záznamu členů hlídky projížděli autem Jindřišskou ulicí směrem k Václavskému náměstí, když na křižovatce Jindřišská - Nekázanka uslyšeli velký křik a uviděli hlouček tří mužů, kteří se rvali. Když autohlídka vystoupila ze služebního vozidla, aby provedla zákrok, jeden z mužů se dal na útěk směrem k Václavskému náměstí. Byl pronásledován dalším mužem, který za ním vykřikoval „Chyťte ho, je to buzerant“. Prchající muž byl autohlídkou dostižen a zadržen a společně s celou skupinkou předveden, popsali incident tři příslušníci VB.⁷⁷

Takřka stoprocentně se jednalo o provokaci, kterou na Ginsberga připravila tajná policie. Neznámý muž se podle dochovaného výslechového protokolu totiž jmenoval Lubor Funda a narodil se 3. května 1933. Muže stejného jména a data narození vedlo ve stejné době, kdy došlo k výše popsanému incidentu, jako agenta s krycím jménem „Lubor“ stejné oddělení StB, v jehož čele stál kpt. Karel Vodrážka.⁷⁸

Výslechový protokol, který Allen Ginsberg podepsal 6. května 1965, se dochoval pouze na mikrofiši jako součást operativního svazku Zdroj: ABS

Jiřina Hauková (1919), René Fischer (1932), Eugen Finkey (1945), Jan Heřman (1926), Daniela Heřmanová (1939), Jan Buzáši (1935), Jindřich Chaloupecký (1910), Zdeněk Jeník (1923), Alois Javůrek (1942), Otto Muneles (1894), Milada Muneles (1921), Miroslav Novák (1924), Miloš Novotný (1930), Robert Wittmann (1945), Jan Ungár (1946), Hana Žantovská (1921), Eva Kondrysová (1926), Daniela Turková (1944), Ivan Diviš (1924), Vladimír Kafka (1937), Eva Masnerová (1929), Hilda Lassová (1915), Pavel Vačkář (1940), Miroslav Stoupa (1944), Vladimír Žabkay (1921), Kateřina Poláčková (1935), Ivan Sviták (1925).

75 Dokumentace je uložena v operativním svazku: ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV.

76 V operativním svazku jsou dochovány podrobné výslechové protokoly všech účastníků konfliktu. Výslech Ginsberga, který patrně čekal na úředního překladatele, skončil teprve v půl šesté ráno. Tamtéž.

77 Tamtéž, Služební záznam, 5. 5. 1965.

78 Srov. příslušné záznamy v registračních a archívních protokolech StB.

Další předvedení Ginsberga následovalo o den později a týkalo se tentokrát jeho zápisníku, který podle vysvětlení npor. Klímy z Městské správy VB údajně našel náhodný chodec v Římské ulici před Divadlem Spejbla a Hurvínka (Ginsberg se zde zúčastnil koncertu slovenské skupiny The Beatmen). Podle dochovaného protokolu, který Ginsberg podepsal,

se výslech uskutečnil 6. května 1965 od 21.30 do 22.00 hod. Američan do protokolu uvedl, že zápisník poznává a že ho naposledy viděl 3. května 1965 ve Viole.⁷⁹

I v tomto případě se jednalo o provokaci – údajný nálezcce deníku byl totiž ve skutečnosti agent StB. Jeho role v celé kauze není jasná, zřejmě pouze legalizoval krádež Ginsbergova

zápisníku, kterého se zmocnili příslušníci tajné policie. Stejně jako v případě násilníka z Jindřišské ulice byl řízen oddělením StB, v jehož čele stál kpt. Karel Vodrážka. Jeho identitu se podařilo zjistit pomocí jednoho z dehonestujících článků, který vyšel po Ginsbergově odletu z Československa. Nejmenovaný *poctivý nálezce* se podle něho narodil 14. listopadu 1926 ve Štramberku.⁸⁰ V uvedený den se v uvedeném městě narodil Jan Holub, který podle dochovaných evidencí spolupracoval v polovině šedesátých let s tajnou policií pod krycím jménem „Horyna“.⁸¹

VYHOŠTĚNÍ

Dne 7. května 1965 byl Ginsberg předveden na oddělení pasů a víz Krajské správy MV Praha, kde mu bylo definitivně sděleno, že jeho pobyt v Československu je nežádoucí. Jak o několik dnů později napsal kpt. Karel Vodrážka v závěrečné zprávě, *Ginsberg přijal toto sdělení bez jediného protestu a 7. 5. 1965 v 17.30 hod. odcestoval z ruzyňského letiště do Londýna.*⁸² Americký básník ještě před příletem do Londýna stačil napsat báseň *Král majáles*, která se stala jednou z jeho nejznámější skladeb. Do Československa se znovu podíval již jako starý muž v roce 1990.⁸³

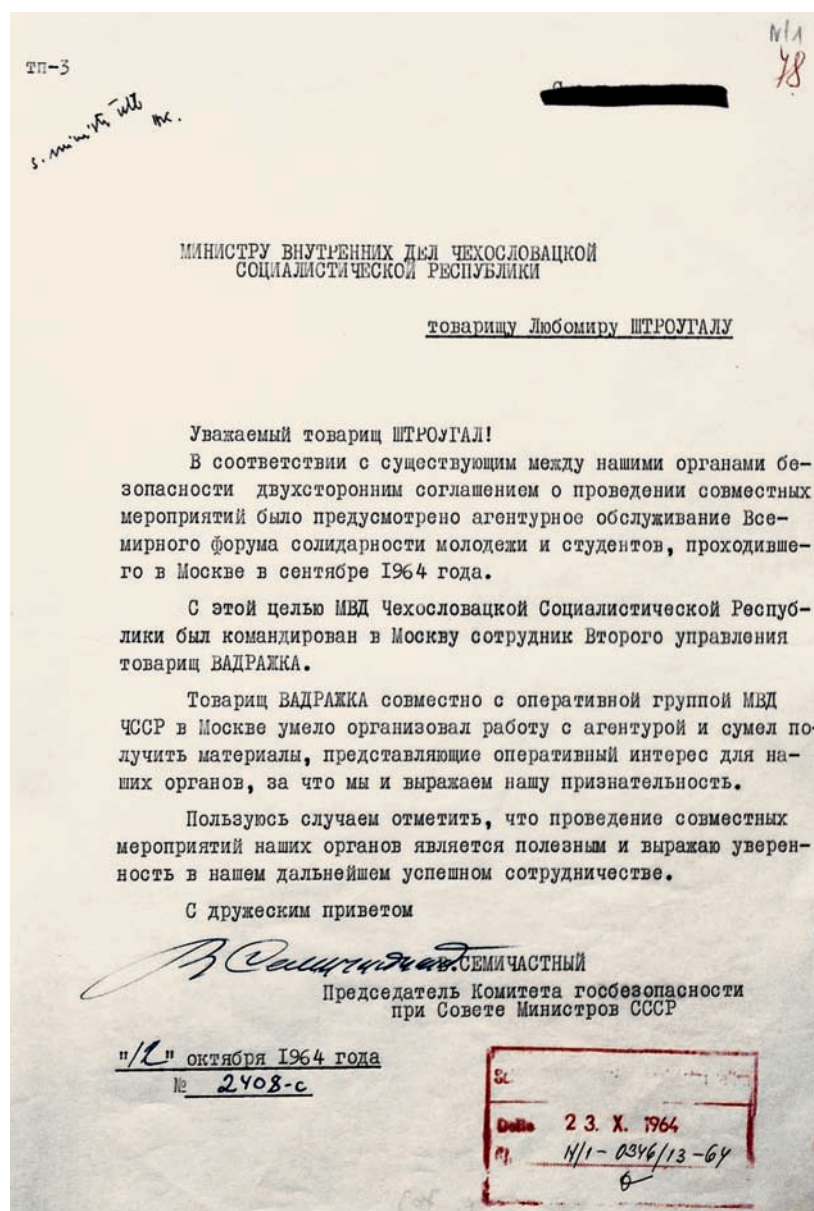
79 ABS, f. MV-KR, sv. a. č. 591839 MV, Protokol o výslechu svědka Allena Ginsberga, 6. 5. 1965.

80 (MF): Allen Ginsberg a morálka. Proč byl americký básník vypovězen z Československa. *Mladá fronta*, 16. 5. 1965.

81 Srov. příslušné záznamy v registračních a archivních protokolech StB.

82 Srov. nepřesné vzpomínky Ginsberga, který patrně spojil výslech 6. května 1965 a vypovězení 7. května 1965 do jednoho dne. LASS, Andrew: *Allen Ginsberg - Král majálesu*, s. 46.

83 V roce 1990 také mohla v Praze poprvé Ginsbergovi vyjít samostatná kniha básní. Jednalo se o výběr z jeho veršů, který připravil již v roce 1969 Jan Zábřana. Srov. GINSBERG, Allen: *Kvlení*. Odeon, Praha 1990; MORGAN, Bill: *The*

V říjnu 1964 zaslal náčelník KGB Vladimir Jefimovič Semičastnyj dopis ministru vnitra ČSSR Lubomíru Štrougalovi, v němž ocenil dobrou operativní práci kpt. Karla Vodrážky v souvislosti s konáním II. světového fóra mládeže v Moskvě

Zdroj: ABS

Devět dnů po Ginsbergově odletu vyšel v *Mladé frontě* celostránkový článek, pro který připravila podklady tajná policie. Vyhoštění král majálesu v něm byl odsouzen jako vyvrhel, který kazil mládež. Článek kritizoval i Igora Hájka a Alexeje Kusáka za *popularizaci amerického básníka v literárních novinách a Kulturní tvorbě*. Jako protiklad k jejich

hodnocení byla v *Mladé frontě* otištěna řada citátů ze zabaveného zápisníku, dokládající Ginsbergovu sexuální promiskuitu a jeho nepřátelské postoje k domácímu režimu. Citáty byly proloženy pasážemi z výslechů svědků a stížnostmi rodičů.⁸⁴

Ginsberga odsoudil 17. května 1965 také deník ÚV KSČ *Rudé právo*. Ame-

rického básníka označil za člověka, který zneužil důvěru svých hostitelů.⁸⁵ Ginsbergovo jméno bylo následně často citováno v různých interních dokumentech ministerstva vnitra, v nichž byl obviňován, že pod jeho vlivem se v Československu masivně rozšířila móda dlouhých vlasů u mladíků.⁸⁶

Z pohledu StB byla tečka za vyhoštěním Ginsberga udělána v březnu 1966, kdy byl operativní svazek s dokumenty o Ginsbergově pobytu v Československu uložen do archivu. Do evidencí tajné policie však bylo jméno básníka zapsáno chybně, a svazek proto nebyl ještě nedávno nalezen. Doposud se naopak nepodařilo objevit originál Ginsbergova zápisníku, který snad byl podle záznamu ve svazku již v sedmdesátých letech skartován. Dochován je tak pouze jeho částečný překlad, který vznikl v roce 1965 pro potřeby ministerstva vnitra.⁸⁷

Sekretariát
MINISTERSTVA VNITRA
Sv-1575/02-65

10. června 1965.

MINISTERSTVO VNITRA
Datum: 12. VI. 1965
Gj.: D/IS-284/65
Přílohy: 8

Soudruh
plk. Jaroslav K l í m a
náměstek ministra vnitra

Vážený soudruhu,

s.dr. Červenka z konzulárního odboru MZV nám sdělil, že jej dnešního dne navštívil rada amerického velvyslanectví v Praze a požádal o poskytnutí oficiální informace k případu A. GINSBERGA. MZV prosí, aby tato zpráva byla zaslána nejpozději do 14 dnů. Prosím, abyste dal pokyn k jejímu zpracování a zaslání k našemu řj.

Náčelník sekretariátu ministra:
pplk. Jaroslav Š i l h a v ý

Stručná zpráva z konzulárního odboru MZV o návštěvě rady amerického velvyslanectví v Praze a požádání o poskytnutí oficiální informace k případu A. GINSBERGA. MZV prosí, aby tato zpráva byla zaslána nejpozději do 14 dnů. Prosím, abyste dal pokyn k jejímu zpracování a zaslání k našemu řj.

O podrobnostech vyhoštění Allena Ginsberga se v roce 1965 snažilo dozvědět více také velvyslanectví USA v Praze
Zdroj: ABS

OPIS

GINSBERG Allan
příjmení a jméno

3. 6. 1926
data narození

7 A S A USA
dřívější jméno státní občanství místo narození

U S A - New York
bydliště

básník

původní povolání nynější zaměstnání

kde je zaměstnán

registrační číslo svazku	svučást - odbor - oddělení kde je svazek veden a jméno operat. pracovníka	archivní číslo svazku	místo uložení svazku
	II-7-3 Blatný	591839	MV 66

MV č. skl 742

2.XII.1966

Na kartě Evidence zájmových osob StB je chybně napsáno Ginsbergovo křestní jméno
Zdroj: ABS

Response to Allen Ginsberg 1926-1994. A Bibliography of Secondary Sources. Greenwood Press, Westport 1996.

84 (MF): Allen Ginsberg a morálka. Proč byl americký básník vypovězen z Československa.

85 (haj): Kocovina s Ginsbergem. *Rudé právo*, 17. 5. 1965, s. 2. Paradoxní je, že si dehonestující článek z *Rudého práva* nechal přeložit do angličtiny americký Federální úřad pro narkotika a založil je jako důkaz do svazku, který vedl ke Ginsbergovi. Faksimile dokumentů z této složky je otištěna v In Our Files (from Memorandum, Federal Bureau of Narcotics, New York Office). In: HYDE, Lewis (ed.): *On the Poetry of Allen Ginsberg*, s. 244-250.

86 Srov. POSPÍŠIL, Filip - BLAŽEK, Petr: „Vratte nám vlasy!“ První máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu.

87 Srov. ŠLAJCHRT, Viktor: Ginsberg v Praze. Tajemství zápisníku. *Literární noviny*, č. 4, 26. 4. 1990, s. 4; (viš): *Ginsberg ve viole. Dosud nezveřejněné ukázky z básníkovy ztraceného deníku*, s. 5.